
Oskar Piegsa

Drónháború: emberölés állami jóváhagyással?

Armin Krishnan: Gezielte Tötung. Die Individualisierung des Krieges. Matthes & Seitz; 270 oldal

Vajon hol a határ a katonai rajtaütés és a politikai gyilkosság között? Nemrégiben megjelent *Gezielte Tötung* című könyvében Armin Krishnan a drónháború kérdésével foglalkozik – és közben túlságosan is gyakran utal különböző összeesküvés-elméletekre. Pedig a könyv témája ezek nélkül is épp eléggé érdekfeszítő lenne...

Nincs már messze az az idő, amikor a háborút és a békét nem fogjuk tudni megkülönböztetni egymástól. Ez azoknak a tanulságoknak az egyike, melyeket a *Gezielte Tötung* elolvasása után levonhatunk. Armin Krishnan, az El Paso-i Texasi Egyetemen oktató politológus könyve katonai paradigmaváltást vázol fel. A háború – állapítja meg Armin Krishnan már könyve elején – ma már sokszor nem időben és térben behatárolt, emberek tömegeit érintő esemény. Elmúltak már azok az idők, amikor egy háborúban több nemzetállam katonái harcoltak egymás ellen, és eközben néhány éven belül emberek százazreit vagy millióit ölték meg. Ennek a fejlődésnek viszont az az árnyoldala, hogy ezáltal vége a „korlátozott háború” ideáljának is, amiről egykor Carl von Clausewitz és Carl Schmitt elmélkedett, és melynek szabályait később a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól szóló Hágai egyezményben rögzítették.

A háborúnak napjainkban már nincsenek ilyen korlátai: rendszerint immár nem – illetve nem csak – a különböző politikai hatalmak uniformisba öltöztetett képviselői harcolnak egymás ellen, akiket az említetthez hasonló jogszabályok és nemzetközi egyezmények védenek. Ehelyett egy-egy háború konfliktusban résztvevő szereplők között sokszor olyanok is akadnak, akiknek részben politikai szándékaik vannak, részben viszont bűnözőknek tekinthető. Olyanok, akik regionális,

hazai vagy nemzetközi céljait követve elvegyülnek a civil lakosság soraiban, ártatlanokat támadnak meg és nem törődnek a hadviselés szabályaival. A gerillaháború, a terrorizmus és a szervezett bűnözés így mosódik össze egy sajátos „szürkezóna-jelenséggé.”

Mindehhez jön még a haditechnika rohamos fejlődése is, ami egyre precízebb csapásmérést és támadást tesz lehetővé. „A hadviselés és a bűnüldözés ezáltal már nem választható el élesen egymástól”, írja Armin Krishnan. A hadviselés egyre individualizáltabbá válik, és átszakad a választóvonal a harci cselekmény és a merénylet között. Krishnan példája erre a drónok, azaz a pilóta nélküli repülőeszközök (UAV-k, illetveUCAV-k) alkalmazása, melyeket az Egyesült Államok hadereje felderítési célok mellett ún. célzott likvidálásokra (angol szakkifejezéssel: targeted killing) is bevet. A számuk az utóbbi évtized leforgása alatt 50-ről 5500-ra emelkedett, és bevetik őket bűnözők, politikai ellenfelek és al-Kaida terroristák ellen éppúgy, mint ahogy bevetették például Moammer Kadhafi líbiai diktátor ellen is.

Transznacionális büntetés-végrehajtás

Armin Krishnan bizonyos szkepticizmussal figyeli ezt a fejlődést. „A legsúlyosabb morális vád a célzott likvidálás ellen az államilag jóváhagyott gyilkosság”, írja. Mindazonáltal Krishnan könyve mentes attól a nosztalgiaától, amely miatt Byung-Chul Hant⁶ nemrégiben támadások érték. Byung-Chul Hant egyik újságcikkében a lovagi becsületkódexet állítja szembe a drónok által végrehajtott „szabályok nélküli emberöléssel”. Holott a drónháborúhoz a Han által eszményített középkor helyett időben és történelmileg is sokkal megfelelőbb viszonyítási alapnak tekinthető a 20. század hadviselése, és benne a felperzselt föld taktikája, az atombombák ledobása és az etnikai tisztogatások. Armin Krishnan szerint is „nagyon sok olyan jó erkölcsi indok van arra, hogy a hadviselést bizonyos kevés számú személy ellen irányítsuk

⁶ Koreai származású német filozófus, legutóbbi könyvei ugyanannál a kiadónál jelentek meg, mint Krishnan *Gezielte Tötungja*.

ahelyett, hogy az ellenség teljes megsemmisítésére törekednének.”

Mindennek ellenére még Krishnan számára is megmarad az individualizált háború dilemmája: a legitím harci bevetések alig különböztethetők meg a politikai merényletektől. Az, hogy az amerikai kormány hallgat a drónbevetésekről és csak spekulációk léteznek az ilyen műveletekben megölt emberek személyazonosságáról és számáról, tovább erősíti azt a vádat, hogy a végrehajtó hatalom birtokosai igyekeznek kibújni az igazságszolgáltatás és a törvényhozó hatalom általi ellenőrzés alól. De van-e értelme egyáltalán a George W. Bush által a terrorizmus ellen meghirdetett globális háborút, amelyet – jóllehet az említett elnevezés használata nélkül – Barack Obama elnöksége alatt is folytattak, mint „háborút” értelmezni? Vagy helyesebb lenne inkább egyfajta transznacionális büntetés-végrehajtásról beszélni? Mennyire tekinthető legitimnek a célzott likvidálás gyakran megelőző célból történő alkalmazása? Hogyan biztosíthatjuk a minimális jogállami követelményeket és hogyan garantálható a drónháború arányossága? Csak néhány azok közül a kérdések közül, melyek Armin Krishnant foglalkoztatják.

Ami mellett még a Watergate-botrány is eltörpül...

Sajnos nem mindig dönthető el pontosan, hogy mennyire bízhatunk meg Krishnan meglehetősen eklektikusan összeállított forrásaiban. Sokat segíthettek volna a rendszerező kommentárok, hisz a könyvben szaklapok írásai, népszerű technikai blogok bejegyzései és politikailag elkötelezett arculatú források, mint például a *Fox News* vagy a *The Nation* beszámolóí állnak egymás mellett. Tovább bonyolódnak a dolgok, amikor Armin Krishnan egy lábjegyzetben arról spekulál, vajon lehetett-e Andrew Breitbart, a konzervatív blogger és „rendszerkritikus” váratlan szívinfarktusa 2012 márciusában egy titkosszolgálati merénylet következménye. Hiszen végül is köztudott, hogy vannak olyan „mérgek és energiafegyverek, amelyek segítségével mesterséges úton szívinfarktust lehet előidézni.” Hát igen... De mégis, miért ölette volna meg

Barack Obama a Tea Party⁷ egyik provokátorát, aki a szavahihetőségét már amúgy is rég eljátszotta azzal, hogy saját kénye-kedve szerint csűrte-csavarta a tényeket? Vajon megkockáztatott volna Obama – még akkor is, ha bűnös szándékokat feltételezünk róla – egy választási évben egy olyan botrányt, amely mellett még a híres-hírheft Watergate-ügy is eltörpülne? Ez a gondolat egész egyszerűen nevetséges, és ráadásul a CIA hatékonyságát is túlbecsüli (ne feledjük, hogy David Petraeus, az ügynökség akkori igazgatója még azt sem tudta titokban tartani, hogy megcsalja a feleségét)...

Az összeesküvés-elméletek boncolgatása azonban éppoly felesleges, mint Krishnan spekulatív kiruccanása egy olyan jövőbe, amelyben a titkosszolgálatok bármely állampolgár helyzetét meghatározhatják a testbe ültetett mikrochipek segítségével, majd („megelőző” céllal) lézer- vagy nanofegyverrel megölhetik. A *Gezielte Tötung* témáját nem kellene ilyen tudományos-fantasztikus regénybe illő elemekkel fűszerezni. Az individualizált hadvezetés jelenlegi gyakorlata épp eléggé érdekfeszítő kérdés e nélkül is, Krishnan könyvének megfelelő fejezetei pedig biztosítják az ösztönzést és az elméleti háttérrel az erről szóló vitákhoz.

(*Der Spiegel*)

7 Tea Party: „Teapárt”, konzervatív-libertáriánus populista mozgalom az Egyesült Államokban.

Pierre Barthélémy

Lehet-e módosítani az ember génállományát azért, hogy jobban átvészeljük a klímaváltozást?

Az ember jövője az önzés? Századunk egy olyan kihívással szembesít minket, amely mindannyiunkat érint: ez a globális felmelegedés. A nemzetek válasza leginkább arra a gyerekjátékra emlékeztet, amelynek célja az,